

Họ và tên: Mai Thị Lê Ngân

Dạy môn : Âm nhạc

Trường : Tiểu học Tân Thanh

Tên biện pháp: Biện pháp sử dụng đồ dùng, thiết bị dạy học vào dạy hát dân ca cho học sinh Tiểu học.

I. Những bất cập, khó khăn trong công tác dạy và học hát dân ca cho học sinh Tiểu học.

Hiện nay theo cấu trúc chương trình bộ môn âm nhạc ở cấp Tiểu học mỗi lớp có 8 - 10 bài hát chính khóa và Lớp 4, 5 có 06 bài hát học thêm tự chọn. Với thời lượng khiêm tốn đó, rất khó để giúp học sinh tìm hiểu được sâu về loại hình văn hóa nghệ thuật này. Hơn nữa cơ sở vật chất phục vụ cho giảng dạy dân ca còn chưa được phong phú, phòng dạy môn Âm nhạc còn nhỏ, các trang thiết bị tranh ảnh, tư liệu, các nhạc cụ dân tộc...còn hạn chế.

Khả năng tiếp thu và ý thức học tập của một số em còn hạn chế.

Một số em chưa tự tin, chưa mạnh dạn khi học hát.

Một số bậc cha mẹ học sinh chưa quan tâm nhắc nhở con em mình học tập, cũng như chuẩn bị chưa đầy đủ về sách giáo khoa, đồ dùng học tập môn Âm nhạc.

Các bài hát dân ca còn mang tính chất vùng miền, khi dạy hát học sinh chưa hiểu hết về tập quán sinh hoạt khi sáng tác bài dân ca của từng vùng khác nhau trên mọi miền đất nước.

Vốn kiến thức sơ đẳng về dân ca Việt Nam nói chung của các em rất hạn chế.

II. Những nguyên nhân làm chất lượng, thực trạng còn tồn tại yếu kém.

Cơ sở vật chất chưa đáp ứng đầy đủ những yêu cầu cần thiết để dạy dân ca như: Thiếu các nhạc cụ dân tộc, tranh ảnh minh họa... Hơn nữa không gian để biểu diễn các bài hát dân ca trong các tiết học cũng chưa được đáp ứng.

Tài liệu, tư liệu về dạy hát dân ca ở trường Tiểu học còn hạn chế (chủ yếu là giáo viên tự sưu tầm và chọn lọc trong quá trình giảng dạy)

Biểu hiện về năng lực âm nhạc của học sinh cũng khác biệt, mỗi lớp thường có cả những em có năng khiếu và không có năng khiếu Âm nhạc. Cũng có những học sinh có năng khiếu ở mặt này nhưng lại yếu ở mặt khác, ví dụ: hát đúng về cao độ thì lại chưa vững về trường độ, có khả năng gõ đệm tốt nhưng lại yếu về vận động theo nhạc... Đa số học sinh có khả năng hát kết hợp các hoạt động khác như: vận động theo nhạc, gõ đệm, tham gia trò chơi... Hứng thú, sở thích âm nhạc của học sinh không hoàn toàn giống nhau, cảm nhận thẩm mỹ Âm nhạc của các em cũng khác biệt.

Thực tế hiện nay, trong giảng dạy bộ môn âm nhạc của Tiểu học, chương trình học dân ca còn ở mức “khiêm tốn”: khối lớp 1, 2, 3: Lí cây xanh (*dân ca Nam Bộ*),

Xoè hoa (*dân ca Thái*),) Ngày mùa vui (*Dân ca Thái*), Bắc kim thang (*dân ca Nam Bộ*),) Ngày mùa vui (*dân ca Thái*). Lớp 4,5: Cò lả (*Dân ca đồng bằng Bắc Bộ*, Chim sáo (*dân ca Khmer*), Hát mừng (*dân ca Hrê*).

Với thời lượng khiêm tốn đó, dù học sinh thực sự yêu Âm nhạc dân tộc mong muốn biết nhiều bài hát dân ca khó thành hiện thực, mặt khác do số tiết âm nhạc không nhiều và thời lượng cho một tiết học cũng hạn chế (35 - 40 phút /1 tiết/1 tuần), nên việc giáo dục dân ca cho học sinh khó có thể đi vào chiều sâu.

Về sách giáo khoa hiện hành, học sinh Tiểu học được học 46 bài hát, trong đó có 9 bài dân ca, đó là:

Bản thân tôi là một giáo viên tiểu học, tôi nhận thấy mình có trách nhiệm hướng dẫn học sinh hát tốt thể loại dân ca, bồi đắp tình yêu dân ca, giữ gìn bản sắc văn hóa dân ca cho học sinh. Đó cũng là lí do tôi chọn biện: **“Sử dụng đồ dùng, thiết bị dạy học vào dạy hát dân ca cho học sinh Tiểu học”**.

III. Những biện pháp đã thực hiện để khắc phục những bất cập, khó khăn.

1. Đối với tiết dạy bài hát dân ca

Bước 1: Giới thiệu bài hát

Tôi thường dùng bản đồ để giới thiệu vị trí địa lí nơi mà bài hát dân ca được ra đời, dùng tranh ảnh, clip, những đoạn phim ngắn giới thiệu về địa danh, trang phục, những phong tục, hình ảnh sinh hoạt văn hoá, sinh hoạt cộng đồng, về phong cảnh các vùng miền, xuất xứ và nét đặc trưng của bài dân ca sắp học. Ngoài ra tôi còn giới thiệu sơ lược về một số nhạc cụ dân tộc của vùng miền đó, sau đó tôi gọi 1 - 2 học sinh lên chỉ vị trí trên bản đồ để nhận biết. Việc sử dụng bản đồ, đoạn phim ngắn đó nhằm thu hút sự chú ý tò mò ham hiểu biết của học sinh. không những thế nó còn tạo cho giờ dạy thêm phong phú và sử dụng đồ dùng đạt hiệu quả.

Ví dụ: Lớp 5 - Học hát: Bài “Hát mừng” dân ca Hrê (Tây Nguyên): Tôi đưa ra bản đồ địa lí Việt Nam, yêu cầu học sinh lên chỉ vùng Tây Nguyên và nêu những hiểu biết của mình về dân tộc Hrê (nếu biết). Sau đó tôi cung cấp một số kiến thức về Tây Nguyên và dân tộc Hrê qua hình ảnh.

Bước 2: Nghe hát mẫu

Khi cho học sinh nghe bài hát mẫu, tôi thường sưu tầm những băng đĩa có hình ảnh để học sinh vừa được nghe giai điệu bài dân ca, vừa được xem những động tác biểu diễn, giúp các em hiểu kĩ hơn về trang phục và động tác múa hát đặc trưng của từng vùng miền. Tôi cũng thường tự trình bày bài hát dân ca kết hợp với một số động tác biểu diễn đơn giản hoặc sử dụng nhạc cụ gõ đệm của dân tộc như: Song loan, thanh phách...

Ví dụ: Dạy tiết 12 (Lớp 4) - Học hát: Bài “Cò lả” dân ca Đồng bằng Bắc Bộ: Khi hát mẫu bài hát: Lần 1, tôi kết hợp dùng thanh phách gõ đệm theo nhịp của bài hát, lần 2, tôi kết hợp với một số động tác phụ họa đơn giản phù hợp với nội dung bài Cò lả.

Bước 3: Đọc lời ca

Trong bước đọc lời ca, sau khi đọc, tôi thường cho học sinh giải nghĩa của một số ca từ (nếu các em biết). Với những từ học sinh chưa hiểu, tôi giải nghĩa và phân tích kĩ để học sinh nắm được những từ khó trong bài hát.

Bước 4: Khởi động giọng

Khi dạy hát dân ca. Do sắc thái riêng của từng vùng miền, nên mỗi bài lại có một màu sắc riêng, và thường viết bằng thang âm ngũ cung, như Đô Rê Mi Son La (Trong bài hát *Lí cây xanh*)..., tôi thường sử dụng chính thang âm của từng bài làm mẫu âm khởi động. Thậm chí có bài tôi đã dùng giai điệu của bài hát làm mẫu để học sinh khởi động giọng.

Ví dụ: Dạy tiết 23 (Lớp 4) - Học hát: Bài “Chim sáo” dân ca Khơ me Nam Bộ
Tôi đã sử dụng câu hát cuối là mẫu âm dùng để khởi động giọng:

Bước 5: Chia câu hát

Khi dạy bài hát dân ca, việc chia các câu hát trong bài dân ca phải hết sức linh hoạt: có thể có câu hát dài, có câu hát ngắn vì bài dân ca thường được xây dựng từ thơ lục bát, lời ca đệm thêm bằng những hư từ như “*oi, à, í a....*” nên cấu trúc không cân đối.

Bước 6: Tập hát từng câu

Đặc điểm riêng biệt của dân ca là sử dụng tiếng hát có luyện, láy rất nhiều. Nên khi dạy học sinh hát dân ca, bước tập hát từng câu là bước trọng tâm nhất của việc dạy hát. Vì vậy, tôi giải thích cho học sinh hiểu: luyện là tiếng hát có 2 hoặc nhiều nốt nhạc khác cao độ được liên kết với nhau và có hình vòng cung phía dưới, nếu nốt nhạc sau cao hơn nốt trước thì là luyện lên và ngược lại.

Để giờ học hát dân ca sôi nổi, thu hút được sự chú ý, khơi dậy niềm đam mê yêu thích học hát của học sinh. Khi hướng dẫn hát cả bài, tôi thường sử dụng nhạc cụ đệm cho các em hát theo. Tôi dùng âm sắc trong đàn để thể hiện âm hưởng dân ca của từng vùng miền.

Ngoài việc sử dụng nhạc cụ gõ quen dùng, tôi còn hướng dẫn học sinh kết hợp sử dụng các nhạc cụ dân tộc để đệm hát cho bài dân ca (có thể là giáo viên hoặc học sinh chuẩn bị).

2. Đối với tiết học có nội dung nghe nhạc

Trong chương trình Âm nhạc Tiểu học, ngoài các nội dung học hát, trong tiết ôn tập thường có thêm nội dung Nghe nhạc. Với nội dung này, tôi thường mở băng đĩa nhạc các bài hát dân ca cho các em nghe. Sau khi nghe, tôi đặt các câu hỏi để học sinh hiểu sâu hơn về bài dân ca. Có thể cho học sinh đứng tại chỗ biểu diễn hoặc vận

động theo nhạc phù hợp với nội dung bài hát. Hoặc có thể chia nhóm tổ chức thi hát đúng lời ca, giai điệu theo nhạc.

IV. Kết quả:

Kết quả khảo nghiệm học sinh năm học 2021 -2022, sau khi tôi áp dụng các giải pháp trên như sau:

Mức độ đạt được của học sinh	Đầu năm học	Cuối năm học
Hát đúng giai điệu, lời ca các bài dân ca đã học	75%	90%
Biết sử dụng nhạc cụ gõ đệm phù hợp với từng bài dân ca	80%	95%
Biết hát kết hợp với biểu diễn động tác phù hợp với từng bài dân ca	75%	90%
Phân biệt được dân ca vùng, miền khi được nghe	60%	80%
Yêu thích các bài dân ca	65%	90%

Tỷ lệ học sinh yêu thích học hát các bài dân ca, hát đúng giai điệu và lời ca, biết sử dụng nhạc cụ gõ đệm và biểu diễn các động tác múa phù hợp với sắc thái của từng bài hát dân ca đã tăng lên rõ rệt. Tỷ lệ học sinh phân biệt được dân ca vùng, miền khi được nghe vẫn chưa cao tuy nhiên cũng đã tăng hơn so với đầu năm học.

V. Bài học kinh nghiệm.

Với những kinh nghiệm trên tôi đã thành công trong việc dạy hát và cung cấp thêm những kiến thức ban đầu về kho tàng dân ca của Việt Nam. Học sinh hiểu được rằng: Dân ca là sản phẩm tinh thần quý giá của ông cha để lại, từ đó các em càng phải trân trọng, giữ gìn, học tập, tiếp tục phát triển những vốn quý ấy, từ đó các em càng thêm yêu mến và tự hào về nhân dân ta, đất nước ta.

Trên đây là một số kinh nghiệm tôi thu được trong quá trình dạy học, biện pháp của tôi đã được chia sẻ với các đồng nghiệp, tổ chuyên môn trong các giờ học chuyên môn và nhận được kết quả tích cực. Rất mong nhận được những ý kiến trao đổi, đóng góp của các đồng nghiệp.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Tân thanh, ngày 20 tháng 9 năm 2022

Xác nhận của nhà trường

KT.HIỆU TRƯỞNG

Người viết

Mai Thị Lê Ngân